

A. Λοιπόν (είναι) έργο μας, είπα εγώ, εμείς οι ιδρυτές της πολιτείας και να εξαναγκάσουμε τις εξαιρετικές φύσεις να φτάσουν προς τη μάθηση που προηγουμένως είπαμε πως είναι ανώτατη, και να δουν δηλ. το αγαθό και ν' ανέβουν εκείνη την ανηφορική οδό, κι όταν δουν αρκετά (το αγαθό), αφού ανεβούν, να μην τους επιτρέπουμε (να κάνουν) αυτό που τώρα (τους) επιτρέπεται.

Και ποιο δηλ. (τους επιτρέπεται);

(Επιτρέπεται σ' αυτούς), είπα εγώ, το να μένουν συνεχώς στον ίδιο τόπο, και το να μη θέλουν να κατεβαίνουν πάλι κοντά σ' εκείνους τους δεσμώτες ούτε να μετέχουν και στους κόπους και στις τιμές εκείνων, είτε (είναι) ταπεινότερες είτε σπουδαιότερες.

Έπειτα, είπε, θα τους αδικήσουμε, και θα τους κάνουμε να ζουν χειρότερα, ενώ τους είναι δυνατό (να ζουν) καλύτερα;

B1.

α) Ο Πλάτων στο συγκεκριμένο απόσπασμα αναφέρεται μεταξύ άλλων στην παρουσίαση του Αγαθού και την πορεία προς την κατάκτησή του. Με τον όρο «**μέγιστον μάθημα**» ο Πλάτων εννοεί τη θέαση της Ιδέας του αγαθού, την ύψιστη γνώση, που τελικά συμπίπτει με το αγαθό, καθώς ο Πλάτωνας υποστηρίζει μια νοησιαρχική ηθική, δηλαδή η γνώση της αλήθειας δεν μπορεί παρά να οδηγεί κατά αναγκαιότητα σε ηθική πράξη, στην πραγμάτωση του αγαθού.

Στη δεύτερη παράγραφο του κειμένου ο Πλάτωνας, διά στόματος Σωκράτη, θα χαρακτηρίσει το αγαθό ως εξής: το αγαθό είναι η μεγαλύτερη αξία (**«μέγιστον μάθημα»**), αφού αυτό πρέπει να κατακτήσουν όλοι οι άνθρωποι και κυρίως όσοι πρόκειται να αναλάβουν τη διοίκηση της πολιτείας. Η κατάκτηση της ιδέας του Αγαθού (άφικέσθαι) επιβάλλεται στα πιο ξεχωριστά πνεύματα ως απόλυτη αναγκαιότητα και αναγκαία συνθήκη του ιδεώδους πολιτεύματος. Χαρακτηριστική η χρήση του υπερθετικού «**μέγιστον**» για να τονιστεί η σπουδαιότητα του Αγαθού.

β) Το Αγαθό **μπορεί να προσεγγιστεί** και να το θεαθεί ο άνθρωπος, όχι βέβαια με τις αισθήσεις, αλλά με την καθαρή νόηση («άφικέσθαι», «ιδεῖν», «ἴδωσι»). Η κατάκτηση του Αγαθού είναι καθήκον όσων πρόκειται να αναλάβουν τη διοίκηση της Πολιτείας. Σύμφωνα με το σχόλιο του σχολικού εγχειριδίου (σελ. 108-109), ο Πλάτωνας δεν δίνει μια σαφή ερμηνεία για τον όρο «αγαθό», που είναι από τους

βασικότερους στο φιλοσοφικό του σύστημα, παρά αρκείται σε ορισμένους υπαινιγμούς. «Άγαθόν» πάντως είναι:

- i) το «εἶναι» και ό,τι διατηρεί το «εἶναι»,
- ii) η τάξη, ο κόσμος και η ενότητα που διαπερνά και συνέχει την πολλαπλότητα,
- iii) ό,τι παρέχει την αλήθεια και την επιστήμη.

Η έκφραση «αὐτὸ τὸ ἀγαθόν» φαίνεται να δηλώνει την ύψιστη αρχή και την πηγή του όντος και της γνώσης. Πάντως, ήδη στην αρχαιότητα το «Πλάτωνος ἀγαθόν» ήταν παροιμιακή έκφραση για κάτι το ασαφές και σκοτεινό. Πρβλ. Ἄμφις (στον Διογ. Λαέρτιο III 27) που μιλά κάποιος δούλος και λέγει στον κύριό του: αυτό το πράγμα το γνωρίζω λιγότερο από ό,τι γνωρίζω το Αγαθόν του Πλάτωνα, δηλαδή το σκοτεινό αυτό φιλοσόφημα.)

γ) Η κατάκτηση του Αγαθού είναι **δύσκολη και απαιτεί κόπο, επίπονη προσπάθεια και αγώνα** («ἀναβῆναι», «ἀνάβασιν», «ἀναβάντες»). Πρόκειται για μια ανοδική πορεία, που οδηγεί στην ολοένα υψηλότερη γνώση και διάπλαση ήθους. Πολύ συχνά στον Πλάτωνα λέξεις που σημαίνουν το *άνω* και την *ανάβαση* χρησιμοποιούνται μεταφορικώς για την παιδεία και τα αγαθά που προσφέρει (Σχόλιο σχολικού βιβλίου σελ. 109). Πρόκειται για μία ανοδική πορεία που οδηγεί στην ολοένα υψηλότερη γνώση και διάπλαση ήθους.

B2.

α) Ο νόμος εδώ προσωποποιείται, αλλά φυσικά δεν παύει να μένει ανεπηρέαστος από προσωπικές συμπάθειες και αντιπάθειες. Σκοπός του νόμου είναι η ικανοποίηση του συλλογικού συμφέροντος, η συνολική ευημερία των πολιτών (έν ὄλη τῇ πόλει τοῦτο μηχανᾶται ἐγγενέσθαι). Ο Σωκράτης με το «ἐπελάθου» αντιμετωπίζει με ευκολία τη διαμαρτυρία του Γλαύκωνα, σύμφωνα με την οποία είναι άδικος ο εξαναγκασμός των φιλοσόφων να αναλάβουν ενεργό κοινωνική δράση ασχολούμενοι με τα πρακτικά ζητήματα της πολιτικής, ενώ είναι δυνατόν να ζήσουν μία ζωή καλύτερη. Προηγουμένως είχε συμφωνηθεί ότι οι φύλακες, μολονότι κατέχουν στην ιδεώδη πολιτεία την εξουσία, δεν θα έχουν ούτε περιουσία

ούτε θα χτίζουν μεγάλες και ωραίες κατοικίες ούτε θα διαθέτουν χρήματα ούτε θα φιλοξενούν γνωστούς και φίλους. Η ζωή τους θα είναι πειθαρχημένη και λιτή.

β) Για να πετύχει ο Νόμος τη συνολική ευημερία των πολιτών, τους ενώνει αρμονικά σε ένα σύνολο (συναρμόττων τούς πολίτας). Ο Νόμος έχει μέλημά του τη συνοχή της πολιτείας, όπως δείχνει το πρώτο συνθετικό της μετοχής συναρμόττων (συν) αλλά και την αρμονία, όπως δείχνει το δεύτερο συνθετικό της (άρμόττων). Η αρμονία επιτυγχάνεται με τη δικαιοσύνη που σημαίνει πρώτον αρμονία ανάμεσα στις τρεις κοινωνικές τάξεις και δεύτερον αρμονία ανάμεσα στα τρία μέρη της ψυχής εφόσον η ψυχή είναι μία μικρογραφία της πόλης. Έτσι οι δημιουργοί καλύπτουν τις οικονομικές ανάγκες του συνόλου, οι φύλακες-επίκουροι ασκούν στρατιωτικά και διοικητικά καθήκοντα και οι άρχοντες-βασιλείς κυβερνούν την πόλη. Κατά τον ίδιο τρόπο η ψυχή αποτελείται κι αυτή από τρία μέρη, το λογιστικό που αντιστοιχεί στις πνευματικές λειτουργίες, το θυμοειδές που αντιστοιχεί στο θάρρος ή και την οργή και το επιθυμητικό που αντιστοιχεί στις επιθυμίες και ορμές του ανθρώπου. Το επιθυμητικό υποτάσσεται στο θυμοειδές και στο λογιστικό. Σε κάθε τμήμα της ψυχής αντιστοιχεί και μία αρετή, στο πρώτο η σοφία, στο δεύτερο η ανδρεία και στο τρίτο η σωφροσύνη. Αν υπάρχει αρμονία μεταξύ των μερών της ψυχής επικρατεί αρμονία στην πόλη, δηλαδή ευαρμοστία και άρα δικαιοσύνη. Ο άριστος νομοθέτης, κατά τον Πλάτωνα, πρέπει να συνδυάζει την πειθώ με τη βία, η οποία αφορά τον άπειρον παιδείας ὄχλον. Η πρόταξη της πειθούς ως μέσο δείχνει την προτεραιότητα που δίνεται στη συναίνεση μεταξύ των πολιτών, ενώ, αν η πειθώ δεν ευοδώσει ως μέσο, ο νόμος ασκεί πίεση (ανάγκη) με σκοπό οι πολίτες να ενωθούν σε σύνολο για την ευημερία της πόλης. Εκτός από την αρμονική συνεργασία των πολιτών, ο νόμος προσπαθεί να πετύχει την κοινωνική αλληλεγγύη ανάμεσα στους πολίτες ανάλογα με τις δυνατότητες του καθενός (ποιῶν μεταδιδόναι ἀλλήλοις τῆς ὠφελίας). Η πόλη οικίζεται επειδή κανείς δεν είναι αυτάρκης παρά πολλῶν ἐνδεής. Ο καταμερισμός, λοιπόν, της εργασίας προσπορίζει οικονομικά οφέλη σε όλους τους πολίτες. Άλλωστε οι πόλεις δημιουργούνται εξαιτίας της έλλειψης αυτάρκειας του ανθρώπου ως ατόμου και της αλληλεγγύης. Έτσι προκύπτει ο καταμερισμός της εργασίας και η εξειδίκευση. Ο νόμος αποκτά

οικονομική λειτουργία. Επίσης, ο νόμος θα πλάσει ενάρετους και ολοκληρωμένους ανθρώπους με συναίσθηση της κοινωνικής ευθύνης (έμποιῶν τοιούτους ἄνδρας ἐν τῇ πόλει). Ο νόμος αποκτά με αυτόν τον τρόπο παιδαγωγική και πολιτική λειτουργία, δεν επιτρέπει στον καθένα να συμπεριφέρεται όπως θέλει, αυθαίρετα, χωρίς να λαμβάνει υπόψη του το κοινό καλό, αλλά προσδιορίζει αυστηρά το πλαίσιο δράσης των πολιτών προκειμένου να δένει την πόλη μαζί σε μία ενότητα (οὐχ ἵνα ἀφιῆ τρέπεσθαι ὅπη ἕκαστος βούλεται, ἀλλ' ἵνα καταχρῆται αὐτοῖς ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως). Οι μετοχές ενεστώτα συναρμόττων, ποιῶν, ἐμποιῶν δείχνουν τη συνεχή προσπάθεια του νόμου να σχηματίσει μία εύρυθμη και λειτουργική Πολιτεία.

B3.

1. Κέφαλο
2. τον χορό
3. εκδιώχθηκε κακὴν κακῶς ἀπὸ το νησί
4. επωμίζονται στρατιωτικά και διοικητικά καθήκοντα.
5. την Τυραννίδα

B4.

α)

ἀφικέσθαι : ανικανοποίητος

εἶπον : ρήμα

ιδεῖν : ιδέα

μεταδιδόναι : παράδοση

β)

Διαμοίρασε τα αγαθά του στους φτωχούς.

Έμεινε για καιρό στο κρεβάτι εξαιτίας των πόνων στη μέση του.

Εγκλωβισμένοι σε έναν φαύλο κύκλο αντιπαράθεσης βρέθηκαν οι συνομιλητές στη χθεσινή συζήτηση για το οικολογικό ζήτημα.

Γ1.

Η ρητορική τέχνη είναι ανάλογη με τη διαλεκτική· γιατί και οι δυο τους ασχολούνται με τέτοια θέματα τα οποία, κατά κάποιο τρόπο, είναι χαρακτηριστικό των γνώσεων όλων (των ανθρώπων) και δεν ανήκουν στο περιεχόμενο μιας διακριτής ειδικής επιστήμης. Γι' αυτό και όλοι ως έναν βαθμό ασκούν και τις δύο. Όλοι, πράγματι, ως έναν βαθμό, δοκιμάζουν και να ελέγχουν και να υποστηρίζουν ένα επιχείρημα και να υπερασπίζονται τον εαυτό τους και να κατηγορούν. Μόνο που οι περισσότεροι άνθρωποι κάνουν αυτά άλλοι τυχαία και άλλοι από συνήθεια, ως αποτέλεσμα άσκησης. Από τη στιγμή όμως που / αφού και οι δύο αυτοί τρόποι είναι δυνατοί, είναι φανερό ότι τα ίδια θα μπορούσαν να κάνουν (οι άνθρωποι) / γίνουν και με την εφαρμογή μιας μεθόδου. Είναι δυνατό, πράγματι, να ερευνούμε την αιτία για την οποία / γιατί κάποιοι πετυχαίνουν ενεργώντας από συνήθεια και άλλοι ενεργώντας στην τύχη· όλοι τότε θα μπορούσαν να συμφωνήσουν ότι αυτού του είδους η διερεύνηση είναι, στην πραγματικότητα, το έργο μιας τέχνης.

Γ2.

α)

άφωρίσθη

υπόσχες

πλείσταις

(τῶν) δρώντων

β)

<< τά δέ τοιαῦτα ἤδη ἔργα πᾶς ἂν ὁμολογήσαι / ὁμολογήσειε τεχνῶν ἔργα εἶναι>>

Γ3. α)

- τῆ διαλεκτικῆ = ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, δοτική αντικειμενική στον όρο «ἀντίστροφος»
- ἐξετάζειν= αντικείμενο στο ρήμα «ἐγχειροῦσι», τελικό απαρέμφατο (ταυτοπροσωπία)
- θεωρεῖν= υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα «ἐνδέχεται», τελικό απαρέμφατο (ετεροπροσωπία)
- ἔργον = κατηγορούμενο στον όρο «τοιούτων» μέσω του «εἶναι» (από συνδετικό ρήμα)

β)

«Ἐπεὶ δ' ἀμφοτέρως ἐνδέχεται» =

- Δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση
- Εκφέρεται με οριστική («ἐνδέχεται»), γιατί δηλώνει το πραγματικό αίτιο

γ)

- τῶν μὲν πολλῶν = ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, γενική διαιρετική στον όρο «οἱ μὲν»
- εἰκῆ = δοτική ως επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου (δοτικοφανές επίρρημα του τρόπου) στο ρήμα «δρῶσιν»
- ταῦτα = σύστοιχο αντικείμενο στο ρήμα «δρῶσιν»
- διὰ συνήθειαν = εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο εννοούμενο ρήμα «δρῶσιν»